

*IMPLEMENTACIJA
ZAKONA O
SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA
U BIH”*

**Amira Krehić, pomoćnica ombudsmena
Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH
Sarajevo, 2013**

Zakonodavstvo u BiH



- ▣ *Zakon o slobodi pristupa informacijama Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH, br. 28/00,45/06,102/09 i 62/11)*
- ▣ *Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH (Sl. novine, br. 32/01, 48/11)*
- ▣ *Zakon o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske (Sl. glasnik RS, br.20/2001)*

Pojmovi - definicije

Informacija: svaki materijal kojim se prenose činjenice, mišljenja, podaci ili bilo koji sadržaj bez obzira na oblik, karakteristike, vrijeme kada je sačinjena i kako je klasificirana

Lična informacija: svaka informacija što se odnosi na fizičku osobu koja se može neposredno / posredno identificirati činjenicama kao što su, ali nije ograničeno na identifikacijski broj ili fizički, mentalni, ekonomski, etnički, vjerski, kulturni ili socijalni identitet te osobe.

Pravo pristupa

- ▣ Svako fizičko i pravno lice ima pravo pristupa informacijama koje su pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da te informacije saopći
- ▣ Pravo pristupa informacijama može biti ograničeno samo na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom

Test javnog interesa

Provođenje testa :

ograničenja propisana ovim zakonom provode zbog neophodnosti zaštite od ozbiljne povrede pretežnijeg interesa pri čemu se ni jedna odredba zakona ne smije tumačiti na način koji bi imao za posljedicu ukidanje nekog prava utvrđenog ovim zakonom ili njegovog ograničenja u većoj mjeri od one koja je zakonom propisana

Ispitivanje (test) ima tri dijela:

- 1) provjera da li se traženi pristup uskraćuje radi zaštite zakonom nabrojanih izuzetaka/interesa
- 2) ako se utvrdi da je tako, da li bi omogućavanjem traženog pristupa taj interes bio ozbiljno povrijeđen u konkretnom slučaju
- 3) da li je po mjerilima demokratskog društva neophodno uskratiti pristup informacijama

obavezno postupanje objavljivanje informacija

- ▣ Postojanje bilo kakvog prestupa, nepravde, zloupotrebe vlasti, nemara u obavljanju službene dužnosti
- ▣ Svako nepoštivanje zakonske obaveze
- ▣ Neovlašteno trošenje javnih sredstava
- ▣ Opasnost po zdravlje ili sigurnost pojedinca, društva i čovjekove okoline

Pristup informacijama

- ▣ sloboda pristupa informacijama - predstavlja ustavnu kategoriju koje se pojavljuje kao samostalno pravo, odnosno kao sastavni dio prava na slobodno izražavanje utvrđeno članom 10. EKLJP;
- ▣ pristup informacijama : osnovno demokratsko pravo građana važno sredstvo u obezbjeđivanju vladavine prava i dobrog upravljanja (omogućuje građanima kontrolu svojih izabranih predstavnika i štiti od zloupotrebe, ali omogućuje i participaciju građana u određivanju prioriteta vlasti i veže se za koncept dobre vlade, što podrazumijeva otvorenu vladu, koja funkcioniра na principima efikasnosti, transparentnosti i zakonitosti. Pravo na pristup informacijama uključuje pristup korisnika informacijama / dostupnost informacija, te pravo na daljnje širenje dostupnih informacija;
- ▣ pravo na pristup informacijama nije “protiv” vlasti, već za “građane” i za “vlast”

Praksa ombudsmena

Ombudsmeni imaju dvojaku ulogu i to:

1. Zakonom definirane nadležnosti koji uključuju:

- sačinjavanje i dostavljanje informacija, kao što su vodiči i opće preporuke za olakšavanje provođenja i primjenu ZoSPI;
- uključivanje u godišnji izvještaj posebnoga dijela koji se odnosi na njegove aktivnosti utvrđene zakonom i
- predlaganje uputstava o primjeni ovoga zakona svim nadležnim organima u BiH
- *nadležno su javno tijelo koje raspolaže informacijama o kršenjima ljudskih prava, dakle ima kontrolu nad eventualno traženom informacijom, o ljudskim pravima i najčešće je sačinilo tu informaciju, posebno ako se radi o preporuci*

Sloboda pristupa informacijama kroz aktivnosti Institucije ombudsmena BiH, period 2011 - 2012

	2011 godina i ranije godine	2012 godina	Ukupno period 2011-2012
Ukupan broj predmeta	1885	3124	5009
Broja zahtjeva vezanih za slobodu pristupa informacijama	243	225	468

Analiza podataka

- ▣ 71 javni organ na državnom nivou ispunjava obavezu imenovanja službenika za informiranje;
- ▣ u FBiH u skladu sa izmjenama zakona dostave ažurirane podatke o službeniku za informiranje, vodiču i indeks registru informacija
(do sada je izvršilo obavezu 13 javnih organa u FBiH,
u RS podatke dostavilo 5 javnih organa)

Uočeni problemi u primjeni zakona

Na *strani javnih tijela*

- ▣ visok stepen needuciranosti osoblja u javnim tijelima
- ▣ nerazumjevanje zakona
- ▣ neshvatanje odnosa javna tijela/ građani = servis građana
- ▣ neuspostavljena struktura javnih tijela za implementaciju zakona (vodiči, index registri informacija, nije imenovan službenik za informiranje / službenici za odnose sa medijima
- ▣ neadekvatna obrazloženja odluka zbog nerazumijevanja ZoSPI ili nepoznavanja upravnog postupka
- ▣ neosiguravanje balansa između javnog interesa i zaštite interesa koji se odnose na privatnost pojedinaca
- ▣ nedonošenje odluka u rokovima utvrđenim zakonom

Uočeni problemi u primjeni zakona

- ▣ neprimjenjivanje zakonske forme odlučivanja-ZUP
- ▣ akt odlučivanja bez pouke o pravnom lijeku i naznake drugostepenog organa koji odlučuje po žalbi
- ▣ odbijeni zahtjevi za pristup informacijama – bez obrazloženja razloga odbijanja odn. testa javnog interesa

Uočeni problemi u primjeni zakona

Na strani podnosioca zahtjeva:

- ▣ nepreciznost zahtjeva;
- ▣ nepoznavanje procedure i postupka
- ▣ nekorištenje instrumenata uspostavljenih zakonom, posebno kada je u pitanju žalba

Sloboda pristupa informacijama i zaštita ličnih podataka

javni organi (ZoSPI) raspolažu informacijom od javnog značaja i dužni su osigurati pristup informacijama, a prema Zakonu o zaštiti ličnih podataka kontrolori podataka :

▣ *primjeri ograničavanja objavljivanja informacija kroz postupanje Agencije za zaštitu ličnih podataka:*

- Skidanje sudskih odluka i optužnica sa web stranica Suda BiH i Tužilaštva BiH- anonimizacija odluka
- Agencija za državnu službu BiH – skidanje baze podataka učesnika na konkursu u cilju zapošljavanja;
- Federalna uprava za inspekcijske poslove – uskraćivanje dostavljanja zapisnika o inspekcijskom nadzoru;

Sloboda pristupa informacijama i zaštita osobnih podataka

Ombudsmani ponovo žele da ukažu na obavezu poštivanja člana 14 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) koji propisuje da:

„svi su pred sudovima jednaki. Svako ima pravo na pravično i javno suđenje...“, te da „štampa i javnost mogu se isključiti u toku cijelog ili jednog dijela suđenja bilo u interesu morala, javnog poretka ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, bilo kada interesi privatnog života strana u sporu to zahtijevaju, ili pak ako sud to smatra apsolutno neophodnim, kada bi zbog posebnih okolnosti slučaja javnost škodila interesima pravde.

Međutim, svaka presuda donijeta u krivičnim ili građanskim stvarima biće javna, izuzev ako interes maloljetnika zahtijeva da bude drugačije, ili ako se postupak tiče bračnih sporova ili starateljstva djece.“

Pakt nadalje nalaže da se osigura da: “svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo obuhvata slobodu *da traži, dobija i širi informacije* i misli svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, štampom ili u umetničkoj formi, ili bilo kojim drugim sredstvom po svom izboru.“

Navedeno pravo *može biti ograničeno uz uslov da su ograničenja: utvrđena zakonom i neophodna za: a) poštovanje prava ili ugleda drugih lica i b) zaštitu državne sigurnosti ili javnog reda, ili javnog zdravlja ili morala.*



Dobre prakse

- Globalno je prisutan problem *jasne formulacije izuzetaka* i pitanje primjene međunarodnog pravnog standarda „testa javnog interesa“ odnosno „proporcionalnosti“.

U praksi zemalja su izuzeti iz prava na pristup informacijama pravnih standarda kojima se opravdava ograničenje prava na pristup informacijama podaci:

- označeni kao tajni (državna, vojna, službena, profesionalna i poslovna tajna),
- zaštićeni zakonom koji uređuje pravo na privatnost,
- vezani uz sprječavanje, otkrivanje ili gonjenje kažnjivih djela
- koji bi onemogućili provođenje pravno-uređenih postupaka,
- koji bi onemogućili provođenje upravnog nadzora ili nadzora zakonitosti,
- koji bi izazvali ozbiljnu štetu za život, zdravlje, sigurnost ili životnu sredinu,
- koji bi ugrozili provođenje gospodarske ili monetarne politike,
- koji bi ugrozili pravo intelektualnog vlasništva, osim u slučaju izričitog pismenog pristanka autora ili vlasnika, kao i podaci
- koji bi ugrozili pravo na privatnost, život, čast i ugled, kao i druga osobna prava čovjeka i građanina u skladu sa odredbama zakona koji uređuje pravo na privatnost

INSTITUCIJA OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA
BOSNE I HERCEGOVINE

Grbavicka 4, 71000 Sarajevo

Tel: +387(33)666-005

Fax: +387(33)666-004

mail: info@ombudsmen.gov.ba

<http://www.ombudsmen.gov.ba>